

УДК 378.147

DOI <https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series5.2026.109.41>

Шостацька М. О., Кобилянський О. В.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ З ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнний стан в Україні, зумовлений збройною агресією зумовив необхідність запровадження нових підходів до психолого-педагогічних аспектів їхньої професійної компетентності, що значно вплинуло на умови професійної підготовки медичних фахівців. Адже, формування професійної компетентності медичних фахівців виходить за рамки звичайної підготовки, інтегруючи спеціалізовані знання, практичні навички, ціннісні орієнтири, етичні норми та психологічну готовність до роботи в екстремальних ситуаціях. У такому контексті особливе значення набувають психолого-педагогічні умови, які сприяють ефективному засвоєнню знань, розвитку професійної мотивації, зміцненню емоційної стійкості та формуванню здатності до саморегуляції.

Мета статті – аналіз особливостей організації освітнього процесу під час воєнного стану та розробка рекомендацій для покращення професійної підготовки медичних фахівців.

Серед основних психолого-педагогічних умов, важливих для формування професійної компетентності медичних працівників під час воєнного стану, варто виділити: організація безпечного й підтримувального освітнього середовища, яке сприяє збереженню психічного здоров'я учасників освітнього процесу, мінімізує рівень тривожності та формує відчуття стабільності й довіри; інтеграція психологічної підготовки в зміст професійної освіти, орієнтована на розвиток стресостійкості, навичок саморегуляції, емоційного інтелекту та підготовки майбутніх фахівців до роботи в кризових та надзвичайних ситуаціях; застосування практико-орієнтованих методів навчання в умовах цифровізації освіти; розвиток психолого-педагогічної готовності викладачів до організації освітнього процесу в умовах воєнного стану; формування стійкої професійної мотивації та ціннісних орієнтацій майбутніх фахівців у сфері охорони здоров'я. Запропоновані умови гармонійно доповнюють наявні наукові напрацювання, адаптуючи теоретичні основи до актуальних викликів у підготовці спеціалістів у сфері охорони здоров'я.

Ключові слова: психолого-педагогічні умови, компетентність, медична освіта, воєнний стан.

Воєнний стан в Україні, спричинений збройною агресією, суттєво змінив умови професійної підготовки фахівців у сфері охорони здоров'я, висвітливши потребу в новому підході до психолого-педагогічних аспектів формування їхньої професійної компетентності. За обставин підвищеного фізичного й емоційного навантаження, нестабільності в освітньому середовищі, загроз безпеці та необхідності швидкого реагування на кризові ситуації особливо важливо підкреслити значущість розвитку особистісних і комунікативних навичок майбутніх медичних працівників, а також їхньої стійкості до стресу.

У цьому контексті вирішальну роль відіграють психолого-педагогічні умови, які сприяють ефективному засвоєнню знань, формуванню професійної мотивації, зміцненню емоційної стійкості та розвитку здатності до саморегуляції. Освітній процес у закладах вищої медичної освіти, однак, наразі здійснюється в умовах численних обмежень – доступ до клінічної бази значно ускладнений, поширеним стає використання дистанційних і змішаних форм навчання, а психоемоційне напруження як у студентів, так і викладачів продовжує зростати. Це створює потребу в науково обґрунтованому підході до впровадження таких психолого-педагогічних заходів, які відповідають реаліям воєнного часу та сприяють всебічному професійному розвитку майбутніх медиків.

Мета статті – аналіз особливостей організації освітнього процесу під час воєнного стану та розробка рекомендацій для покращення професійної підготовки медичних фахівців.

У педагогічній і психологічній літературі педагогічні умови трактуються як комплексна система взаємопов'язаних елементів – педагогічних впливів, обставин, факторів, методів і засобів, що діють у межах освітнього середовища та забезпечують досягнення визначених педагогічних цілей [2; 9; 13]. Такі умови розглядаються як динамічне поєднання внутрішніх і зовнішніх чинників, що створюють позитивну основу для активної участі в освітньому процесі та допомагають досягти бажаних результатів навчання. Вони змінюються відповідно до освітніх завдань, змісту підготовки, індивідуальних особливостей учасників освітнього процесу та контексту соціально-культурного середовища.

Аналіз наукових джерел доводить, що проблему формування професійної компетентності фахівців у сфері охорони здоров'я традиційно розглядають через визначення педагогічних умов, орієнтованих на зміст та технології навчання, практичну підготовку та впровадження компетентнісного підходу [4]. Зокрема, у працях таких дослідників, як І. Гуменна, А. Ємець, В. Кішук, Ю. Остаус та інших, наголошується на важливості використання методів навчання, спрямованих на практичну діяльність, симуляційних технологій і клінічного навчання, які є ключовими елементами професійної підготовки медичних спеціалістів. У сучасних наукових дослідженнях також акцентується увага на необхідності врахування психологічної складової в процесі розвитку професійної компетентності [10–11]. Дослідження В. Богуславського, А. Вороніна, М. Козяра, І. Ковалю, С. Черняка й інших, присвячені підготовці спеціалістів для роботи в умовах екстремальних ситуацій і криз, вказують на важливість розвитку стресостійкості, навичок емоційної регуляції та

психологічної готовності до професійної діяльності. Проте часто ці аспекти залишаються розглянутими лише частково та не інтегруються в загальну систему освітнього процесу.

Використання поняття «психолого-педагогічні умови» замість традиційного «педагогічні умови» обумовлене особливостями формування професійної компетентності фахівців з охорони здоров'я в умовах воєнного стану. В таких обставинах освітній процес зазнає не тільки організаційних і методичних трансформацій, а й сильного психологічного впливу на всіх його учасників. Педагогічні умови зазвичай охоплюють освітній зміст, форми, методи та засоби навчання, організацію процесу і дидактичні підходи. Проте вони не завжди враховують такі важливі чинники, як психоемоційний стан здобувачів освіти, рівень їхньої тривожності та стресу, мотивацію, адаптаційні можливості та здатність до психологічної стійкості. В контексті воєнних умов ці аспекти набувають вирішальної ролі.

Психолого-педагогічні умови, на відміну від суто педагогічних, передбачають синтез психологічних і педагогічних факторів у процесі професійної підготовки. Вони спрямовані не лише на здобуття теоретичних знань і практичних навичок, а й на формування емоційної стійкості, здатності до саморегуляції, професійної мотивації, ціннісних орієнтирів і готовності діяти в умовах екстремальних чи кризових ситуацій. Зважаючи на специфіку роботи медичних працівників, яка пов'язана з високою відповідальністю, ризиками для життя, та діяльністю в умовах стресу й невизначеності, психологічна складова професійної компетентності є невід'ємною. Саме тому в контексті воєнного стану необхідно розглядати психолого-педагогічні умови як інтегроване середовище, покликане забезпечити всебічний розвиток особистості майбутніх медичних фахівців.

У таблиці 1 наведено характеристики різних наукових підходів, що застосовуються для формування професійної компетентності фахівців з охорони здоров'я, з урахуванням психолого-педагогічних аспектів.

Проведений аналіз літератури, науково-методичних джерел і експертне опитування дозволили виділити ключові психолого-педагогічні умови для формування професійної компетентності медичних фахівців в умовах воєнного стану:

- організація безпечного й підтримувального освітнього середовища, яке сприяє збереженню психічного здоров'я учасників освітнього процесу, мінімізує рівень тривожності та формує відчуття стабільності й довіри;
- інтеграція психологічної підготовки в зміст професійної освіти, орієнтована на розвиток стресостійкості, навичок саморегуляції, емоційного інтелекту та підготовки майбутніх фахівців до роботи в кризових ситуаціях;
- застосування практико-орієнтованих методів навчання в умовах цифровізації освіти;
- розвиток психолого-педагогічної готовності викладачів до організації освітнього процесу в умовах воєнного стану;

Таблиця 1

Порівняння наукових підходів до формування професійної компетентності фахівців з охорони здоров'я

№	Науковий підхід	Акцент дослідження	Відмінності у визначенні педагогічних умов
1	Компетентнісний підхід	Формування професійних компетентностей, орієнтація на результати навчання, відповідність стандартам освіти	Розширення компетентнісного підходу за рахунок інтеграції психологічної готовності та стресостійкості як складників професійної компетентності
2	Особистісно орієнтований підхід	Урахування індивідуальних особливостей здобувачів освіти, розвиток особистості	Акцент на психологічній підтримці та адаптації особистості до умов воєнного стану як системній освітній умові
3	Діяльнісний підхід	Формування умінь і навичок через активну навчальну діяльність, практичну підготовку	Доповнення діяльнісного підходу практикою дій у кризових та екстремальних умовах із психологічним супроводом
4	Практикоорієнтований підхід	Наближення навчання до реальних умов професійної діяльності, симуляційне та клінічне навчання	Поєднання практикоорієнтованості з цифровими технологіями та психолого-педагогічною підтримкою в умовах обмеженої клінічної бази
5	Аксіологічний підхід	Формування професійних цінностей, етичних норм, відповідального ставлення до професії	Актуалізація ціннісних орієнтацій з урахуванням соціальної значущості медичної професії в умовах воєнного стану
6	Педагогічний підхід (традиційний)	Зміст, методи, форми і засоби навчання	Трансформація педагогічного підходу в психолого-педагогічний через інтеграцію психологічних чинників
7	Психолого-педагогічний підхід (авторський)	Цілісний розвиток професійної компетентності з урахуванням психологічних і педагогічних чинників	Системне поєднання безпечного освітнього середовища, психологічної підготовки, практикоорієнтованого навчання та професійної готовності викладачів в умовах воєнного стану

– формування стійкої професійної мотивації та ціннісних орієнтацій майбутніх фахівців у сфері охорони здоров'я.

Першою психолого-педагогічною умовою в освітніх закладах є створення безпечного та підтримувального середовища, яке сприяє формуванню професійної компетентності студентів медицини в умовах воєнного часу. Це спрямовано на збереження психічного здоров'я учасників освітнього процесу, зниження рівня тривожності та забезпечення психологічної стабільності в умовах постійної небезпеки і невизначеності.

Як зазначають дослідники Л. Кравець, О. Ригель та Л. Прокопів [7], для ефективного розвитку стресостійкості серед учасників освітнього процесу важливий комплексний підхід. Він охоплює впровадження інноваційних психолого-педагогічних технологій, індивідуальних стратегій саморегуляції й організаційних заходів підтримки. Автор В. Ласкутов дослідив безпеку освітнього простору закладів освіти в системі національної безпеки [8]. Науковці підкреслюють, що ключовим напрямом розвитку сучасної освіти є інтеграція програм психологічної підтримки, популяризація здорового способу життя та використання цифрових платформ для зміцнення психічного здоров'я викладачів і студентів.

Дослідження В. Панока з колегами [6] обґрунтовують основні напрями практичної допомоги постраждалим під час військових дій і стабілізацію їхнього ментального здоров'я на різних рівнях – від загальнодержавного до індивідуального. Це надзвичайно важливо для фахівців освітньої галузі, психологів і представників державних структур. Окремі аспекти створення безпечного освітнього середовища детально аналізували в своїх працях такі науковці як Г. Горшкова, Г. Єфремова, Г. Олійник, Т. Собченко, Т. Фасолько та інші. Їхні дослідження акцентують увагу на необхідності забезпечення психологічної підтримки та адаптації освітніх процесів до реалій сьогодення.

Здійснений аналіз доводить, що безпечне освітнє середовище включає не лише забезпечення фізичної й організаційної безпеки, але і створення психологічного простору довіри, підтримки та взаємоповаги між усіма учасниками освітнього процесу. В умовах воєнного стану аспект психологічної безпеки стає особливо актуальним через підвищений рівень стресу та емоційної напруги, які негативно впливають на академічну мотивацію, когнітивні функції та здатність засвоювати професійні знання.

У системі закладів медичної освіти реалізація цієї умови повинна бути спрямована на підтримку психічного здоров'я всіх учасників освітнього процесу, зниження рівня тривожності та закріплення психологічної стабільності в умовах ризиків і невизначеності. Для цього потрібно забезпечити функціонування системи психологічного супроводу, створивши консультативні центри або кабінети психологічної допомоги для студентів і викладачів; гнучко організувати освітній процес через впровадження дистанційних і змішаних форм навчання, що дозволить мінімізувати потенційні небезпеки; сприяти ефективній комунікації та соціальній взаємодії між учасниками освітнього процесу; забезпечити безпеку фізичного й інформаційного середовища шляхом облаштування укриттів, надання стабільного доступу до електронних ресурсів і забезпечення надійного захисту персональних даних під час дистанційного навчання.

Другою психолого-педагогічною умовою є інтеграція психологічної підготовки до професійної освіти. Цей напрямок покликаний сприяти розвитку стресостійкості, навичок саморегуляції, емоційного інтелекту та готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності в умовах кризових або надзвичайних ситуацій. Така інтеграція передбачає впровадження психологічних компонентів у навчальні дисципліни та освітні програми, з метою формування необхідних навичок і компетентностей. На важливості такого підходу, зокрема у процесі підготовки майбутніх спеціалістів охорони здоров'я, наголошують дослідники І. Мельничук, Я. Нахаєва, Д. Супрун та інші.

Впровадження цієї умови спрямоване на розвиток особистісних і психологічних ресурсів здобувачів освіти, що дозволяють ефективно функціонувати в ситуаціях підвищеного психоемоційного напруження, невизначеності та ризику для життя та здоров'я. Інтеграція компонентів психологічної підготовки сприяє формуванню таких важливих компетентностей, як уміння самоконтролю, адаптація до стресових ситуацій, конструктивна командна взаємодія та прийняття зважених рішень у кризових обставинах. Основні аспекти реалізації цієї умови включають: впровадження психологічних модулів у зміст освітніх програм; організацію тренінгів і майстер-класів для моделювання кризових ситуацій, розв'язання професійних завдань під час стресу та покращення комунікативних здібностей; регулярне оцінювання психологічної готовності студентів через самооцінку, викладацьке спостереження та симуляційні вправи; а також інтеграцію психологічних рекомендацій у практичну та клінічну підготовку, що дозволяє закріплювати навички саморегуляції в реальних або максимально наближених до реальності умовах.

Третьою психолого-педагогічною умовою є застосування практико-орієнтованих методів навчання в умовах цифровізації освіти. Важливість цього підходу для формування професійної компетентності майбутніх фахівців акцентується в численних наукових публікаціях [5; 12; 14]. Зазначена умова спрямована на розвиток практичних умінь, професійного мислення, а також аналітичних і комунікативних навичок, що забезпечує ефективну діяльність студентів у реальних або змодельованих професійних ситуаціях. Застосування практико-орієнтованих методик включає використання симуляційних технологій, аналізу професійних кейсів і проблемно-орієнтованого підходу в освітньому процесі.

В умовах цифровізації освіти такі підходи набувають особливого значення, адже вони дозволяють компенсувати певні обмеження очної клінічної практики [1; 3]. Це створює безпечні та контрольовані умови для

розвитку професійних навичок студентів, що підтверджується численними дослідженнями. Серед інноваційних технологій найбільш перспективними є симуляційні розробки (моделювання клінічних випадків на спеціалізованих тренажерах, у віртуальних лабораторіях та на цифрових платформах), які дозволяють вдосконалювати практичні навички без ризику для пацієнтів. Проблемно-орієнтоване навчання охоплює організацію дискусійних груп для вирішення реальних або змодельованих клінічних завдань, постановку задач із обмеженою інформацією для стимулювання критичного мислення, а також інтеграцію міждисциплінарних кейсів (зокрема, поєднання терапевтичного лікування з доглядом медперсоналу в складних клінічних випадках). Аналіз професійних кейсів включає систематичне обговорення клінічного досвіду, етичних питань та поглядів із фокусом на розвиток аналітичного та рефлексивного мислення.

Четверта умова полягає в розвитку психолого-педагогічної готовності викладачів до організації освітнього процесу в умовах воєнного стану. Це передбачає опанування сучасних освітніх технологій, розвиток навичок кризової комунікації та здатність надавати психологічну підтримку студентам у стресових і невідзначених ситуаціях. Значущість цієї умови підкреслюється в роботах П. Лівака, О. Безносюк, І. Байрак, І. Голіяд та інших дослідників.

Її реалізація спрямована на підвищення професійної компетентності викладачів за трьома основними напрямками. Перший передбачає використання інноваційних освітніх технологій, серед яких дистанційні та змішані формати навчання, інтерактивні методи, цифрові платформи, симуляційні інструменти та технології для моделювання клінічних випадків. Другий напрямок – розвиток навичок кризової комунікації. Третій напрямок включає забезпечення психологічної підтримки студентів через моніторинг їхнього психоемоційного стану, застосування індивідуальних і групових методів підтримки, психотерапевтичних і коучингових підходів, а також інтеграцію психологічних знань в освітній процес для зниження рівня тривожності та стресу.

П'ята умова передбачає формування стійкої професійної мотивації та ціннісних орієнтацій майбутніх фахівців у сфері охорони здоров'я. Це є ключовою психолого-педагогічною умовою в їхній підготовці в умовах воєнного стану. Такий підхід вимагає розвитку внутрішньої мотивації до навчання та професійної діяльності, усвідомлення соціальної важливості медичної спеціальності, формування відповідального ставлення до життя та здоров'я людей, а також здатності ефективно працювати навіть за складних чи кризових обставин.

Основами реалізації цієї умови є виховання ціннісного ставлення до медичної професії шляхом інтеграції етичних і соціально значущих аспектів у зміст освітніх програм; розвиток професійної мотивації за допомогою методів активного навчання, роботи з проблемно-орієнтованими завданнями та виконання рефлексивних вправ; формування спроможності діяти в складних умовах через симуляційні тренінги, опрацювання кризових ситуацій і практичних кейсів; створення та підтримка мотиваційного середовища завдяки наставництву викладачів, командним обговоренням, забезпеченню умов для самоорганізації та взаємної підтримки студентів.

Визначені психолого-педагогічні умови утворюють інтегровану систему, спрямовану на формування ключових компонентів професійної компетентності, як-от: когнітивний, організаційно-управлінський, операційно-діяльнісний, особистісно-мотиваційний, аксіологічний та рефлексивно-оцінювальний аспекти. Її комплексна реалізація забезпечує ефективне становлення фахівців із охорони здоров'я в умовах воєнного стану. Запропонований підхід базується на синтезі педагогічних і психологічних чинників, що узгоджується з принципами компетентнісного та особистісно орієнтованого навчання.

На відміну від традиційних моделей освіти, де домінує дидактичний елемент, даний підхід передбачає створення психологічно комфортного освітнього середовища як ключового чинника професійного розвитку студентів. Особливу увагу приділено готовності викладачів до виконання професійних обов'язків у кризових умовах. У той час як наукові дослідження часто акцентуються на підвищенні педагогічної майстерності, аспекти психологічної готовності до роботи в умовах воєнної невизначеності та надання підтримки здобувачам освіти залишаються недостатньо дослідженими. Формування стійкої мотивації та ціннісних орієнтацій майбутніх медичних працівників відповідає аксіологічному підходу, який займає важливе місце в сучасній науковій літературі. В розробленій системі ці аспекти інтегруються як фундаментальні компоненти професійної компетентності, актуалізовані специфікою воєнного часу.

Висновок. Запропоновані психолого-педагогічні умови доповнюють існуючі наукові напрацювання, адаптуючи теоретичні засади до сучасних викликів, що виникають у процесі професійної підготовки медичних спеціалістів. Вони забезпечують цілісність, практичну орієнтованість та ефективність освітнього процесу в особливих умовах.

Використана література:

1. Артющенко В. В. Симуляційне навчання в медицині: міжнародний та вітчизняний досвід. Одеський медичний журнал. 2015. Т. 152, № 6. С. 67–74
2. Газдик М. М. Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх операторів з обробки інформації та програмного забезпечення у процесі фахової підготовки в закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Інноваційна педагогіка. 2023. Вип. 61. Т. 1. С. 133-136. DOI: 10.32782/2663-6085/2023/61.1.26.

3. Гордієнко Л. П., Кока В. М., Полив'яна О. А. Технології практико-орієнтованого навчання майбутніх парамедиків на кафедрі медицини катастроф та військової медицини. Сучасні тренди розвитку медичної освіти: перспективи і здобутки: матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 24 березня 2022 р. Полтава, 2022. С. 73–74.
4. Гуменюк В. Педагогічні умови підготовки майбутніх магістрів медицини до педагогічної діяльності у вищих медичних закладах освіти. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». 2025. № 2(49). С. 47–50. DOI: 10.24144/2524-0609.2021.49.47-50.
5. Замрозевич-Шадріна С. Р., Юденкова О. П., Антошук С. В. Навички майбутнього в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців: як цифровізація змінює вимоги до освіти. Актуальні питання гуманітарних наук. 2024. Вип. 71(2). С. 216–221. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/71-2-33>.
6. Захист і підтримка ментального здоров'я українців в умовах воєнного стану: виклики і відповіді: монографія. НАПН України; за заг. ред. В. Г. Кременя; В. Г. Панок, С. Д. Максименко, М. М. Слюсаревський, Л. І. Прохоренко, Н. В. Чепелєва, Т. І. Куліш, С. Л. Чуніхіна, І. Г. Губеладзе, І. І. Ткачук, Н. А. Ярмола. Київ, 2024. 188 с.
7. Кравець, Л. М., Ригель, О. В., Прокопів, Л. Я. Формування стресостійкості учасників освітнього процесу в умовах освітніх криз. Академічні візії. 2025. № 47. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/2173>.
8. Ласкутов В. Понятійний апарат дослідження безпеки освітнього простору закладів освіти в системі національної безпеки. Наукові перспективи. 2024. № 4(46). С. 259–271.
9. Психологічні аспекти професійної підготовки конкурентоздатних фахівців: монографія. Дегтярьова Г. С., Козяр М. М., Матійків І. М., Руденко Л. А., Шиделко А. В.; за ред. Руденко Л. А. Київ: Педагогічна
10. Розов В. Психологічна готовність правоохоронців до виконання оперативно-бойових завдань в екстремальних ситуаціях. Психологічний журнал, 2023. № 10, 46–53. DOI: 10.31499/2617-2100.10.2023.285320.
11. Розов В. І. Психологічна безпека та стрес-менеджмент в професійній діяльності: навчальний посібник. Київ: НА СБУ, 2021. 188 с.
12. Цифрова трансформація освіти: теоретико-методичні засади: монографія; за заг. ред. В. П. Сергієнка; за наук. ред. Н. П. Франчук. Київ: Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024. 382 с.
13. Черета О. М. Педагогічні умови формування професійної компетентності психологів закладів спеціальної освіти. Габітус. 2025. Випуск 78. Т. 1. С. 193–198. DOI: 10.32782/hbts.78.1.33.
14. Kovalchuk V., Maslich S., Movchan L. Digitalization of vocational education under crisis conditions. Educational Technology Quarterly. 2023. № 1. С. 1–17. DOI: <https://doi.org/10.55056/etq.49>.

References:

1. Artomenko V. V. (2015). Symuliatyivne navchannia v medytsyni: mizhnarodnyi ta vitchyzniani dosvid [Simulation training in medicine: international and domestic experience]. Odeskyi medychnyi zhurnal. T. 152, № 6. S. 67–74. [in Ukrainian].
2. Hazdyk M. M. (2023). Pedagogichni umovy formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnix operatoriv z obrobky informatsii ta prohramnoho zabezpechennia u protsesi fakhovoi pidhotovky v zakladakh profesiinoi (profesiino-tekhnichnoi) osvity [Pedagogical conditions for the formation of professional competence of future operators in information processing and software in the process of professional training in institutions of vocational (vocational) education]. Innovatsiina pedahohika. Vyp. 61. T. 1. S. 133–136. DOI: 10.32782/2663-6085/2023/61.1.26. [in Ukrainian].
3. Hordiienko L. P., Koka V. M., Polyviana O. A. (2022). Tekhnologii praktiko-oriietovanoho navchannia maibutnix paramedykiv na kafedri medytsyny katastrof ta viiskovoi medytsyny [Technologies of practice-oriented training of future paramedics at the Department of Disaster Medicine and Military Medicine]. Suchasni trendy rozvytku medychnoi osvity: perspektyvy i zdobutky: materialy navch.-nauk. konf. z mizhnar. uchastiu, m. Poltava, 24 bereznia 2022 r. Poltava. S. 73–74. [in Ukrainian].
4. Humeniuk V. (2025). Pedagogichni umovy pidhotovky maibutnix mahistriv medytsyny do pedahohichnoi diialnosti u vyshchymy medychnymy zakladakh osvity [Pedagogical conditions for training future masters of medicine for teaching activities in higher medical educational institutions]. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii: «Pedahohika. Sotsialna robota». № 2(49). S. 47–50. DOI: 10.24144/2524-0609.2021.49.47-50. [in Ukrainian].
5. Zamrozevych-Shadrina S. R., Yudenkova O. P., Antoshchuk S. V. (2024). Navychky maibutnoho v protsesi profesiinoi pidhotovky maibutnix fakhivtsiv: yak tsyfrovizatsiia zmniuie vymohy do osvity [Skills of the future in the process of professional training of future specialists: how digitalization changes the requirements for education]. Aktualni pytannia humanitarnykh nauk. Vyp. 71(2). S. 216–221. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/71-2-33>. [in Ukrainian].
6. Zakhyst i pidtrymka mentalnoho zdorovia ukraintsv v umovakh voiennoho stanu: vyklyky i vidpovidy [Protection and Support of Mental Health of Ukrainians in Conditions of Martial Law: Challenges and Answers]: monohrafiia. (2024). NAPN Ukrainy; za zah. red. V. H. Kremenia; V. H. Panok, S. D. Maksymenko, M. M. Sliusarevskiy, L. I. Prokhorenko, N. V. Chepelieva, T. I. Kulish, S. L. Chunikhina, I. H. Hubeladze, I. I. Tkachuk, N. A. Yarmola. Kyiv, 188 s. [in Ukrainian].
7. Kravets, L. M., Ryhel, O. V., Prokopiv, L. Ya. (2025). Formuvannia stresostiikosti uchasnykiv osvitnoho protsesu v umovakh osvitnikh kryz [Formation of stress resistance of participants in the educational process in conditions of educational crises]. Akademichni vizii. № 47. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/2173>. [in Ukrainian].
8. Laskutov V. (2024). Poniatiinyi aparat doslidzhennia bezpeky osvitnoho prostoru zakladiv osvity v systemi natsionalnoi bezpeky [Conceptual apparatus for studying the security of the educational space of educational institutions in the system of national security]. Naukovi perspektyvy. № 4(46). S. 259–271. [in Ukrainian].
9. Psykholohichni aspekty profesiinoi pidhotovky konkurentozdatnykh fakhivtsiv [Psychological aspects of professional training of competitive specialists]: monohrafiia. (2013). Dehtiarova H. S., Koziar M. M., Matiikiv I. M., Rudenko L. A., Shydelko A. V.; za red. Rudenko L. A. Kyiv: Pedahohichna dumka, 170 s. [in Ukrainian].
10. Rozov V. (2023). Psykholohichna hotovnist pravookhorontsiv do vykonannia operatyvno-boiovykh zavdan v ekstremalnykh sytuatsiyakh [Psychological readiness of law enforcement officers to perform operational combat tasks in extreme situations]. Psykholohichnyi zhurnal, № 10, 46–53. DOI: 10.31499/2617-2100.10.2023.285320. [in Ukrainian].
11. Rozov V. I. (2021). Psykholohichna bezpeka ta stres-menedzhment v profesiinii diialnosti [Psychological safety and stress management in professional activity]: navchalnyi posibnyk. Kyiv: NA SBU, 188 s. [in Ukrainian].
12. Tsyfrova transformatsiia osvity: teoretyko-metodychni zasady [Digital transformation of education: theoretical and methodological principles]: monohrafiia. (2024). Za zah. red. V. P. Serhienka; za nauk. red. N. P. Franchuk. Kyiv: Vyd-vo UDU imeni Mykhaila Drahomanova. 382 s. [in Ukrainian].

13. Chereda O. M. (2025). Pedagogical conditions for the formation of professional competence of psychologists of special education institutions [Pedagogical conditions for the formation of professional competence of psychologists of special education institutions]. *Habitus*. Випуск 78. Т. 1. С. 193–198. DOI: 10.32782/hbts.78.1.33. [in Ukrainian].
14. Kovalchuk V., Maslich S., Movchan L. (2023). Digitalization of vocational education under crisis conditions [Digitalization of vocational education under crisis conditions]. *Educational Technology Quarterly*. № 1. С. 1–17. DOI: <https://doi.org/10.55056/etq.49>.

M. Shostatska, O. Kobylanskyi. Psychological and pedagogical conditions For forming professional competence of health care professionals in martial arts conditions

Martial law in Ukraine, caused by armed aggression, significantly affected the conditions of professional training of medical specialists, emphasizing the need to introduce new approaches to the psychological and pedagogical aspects of their professional competence. In such a context, psychological and pedagogical conditions that contribute to the effective assimilation of knowledge, the development of professional motivation, strengthening emotional stability and the formation of the ability to self-regulation acquire special importance.

The purpose of the article is to analyze the features of the organization of the educational process during martial law and develop recommendations for improving the professional training of medical specialists.

Among the main psychological and pedagogical conditions important for the formation of professional competence of medical workers during martial law, it is worth highlighting: the organization of a safe and supportive educational environment that contributes to the preservation of the mental health of participants in the educational process, minimizes the level of anxiety and forms a sense of stability and trust; the integration of psychological training into the content of professional education, focused on the development of stress resistance, self-regulation skills, emotional intelligence and training of future specialists to work in crisis and emergency situations; the use of practice-oriented teaching methods in the conditions of digitalization of education; the development of psychological and pedagogical readiness of teachers to organize the educational process under martial law; the formation of stable professional motivation and value orientations of future specialists in the field of health care. The proposed conditions harmoniously complement existing scientific developments, adapting theoretical foundations to current challenges in the training of specialists in the field of health care.

Key words: *psychological and pedagogical conditions, competence, medical education, martial law.*

Дата першого надходження статті до видання: 17.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 27.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 22.05.2026

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу
CC BY 4.0